

Balaton levelek

Tihanyban

Tihany, augusztus 12

— Egyáltalán akad-e itt Tihanyban zsidó fürdővendég? — kérdeztem egy megbízható magyaros bajszu és lajbiju asztali szomszédtól.

— Egyáltalán alig akadnak itt zsidók, — mondotta biztatón. — Egyfelől a tihanyi kolostor kilencszázados ősi kereszténységének levegője, másfelől egy bár mivoltunkon felül emelkedő, de mégiscsak habsburgi főherceg ittészekelése, harmadfélről a biológiai intézet numerus clausus-illata meglehetősen távol tartanak innen bennünket, uram.

Köszönöm az információt.

Tihany valóban a legelőkelőbb levegőjű üdülőhelynek van rendeltetve a Balatonon. A levegője is, a vize is leghűvösebb. Nem csoda, hogy a földnek egyik legtehetségesebb, legelőkelőbb családja, az Árpádok vetettek szemet szépségükre. Uralkodóan szép minden városhelyünk, amelyet az Árpádok kiválasztottak: Veszprém, Esztergom, Buda, — de legmegindítóbb szépségű Tihany, melyet Endre király választott ki sirja helyéül, ahová testvérharcban halálos sebbe esve elhozatta magát.

A tihanyi alsótemplomi királysír a legmegindítóbb magyar szépségek közé tartozik. Ennek a pár román rövid-oszlopnak és ilyen építészeti hatása is rendkívül ható elem lett és fölismerhető, ma is élő építészeti elem lett Tihanyban egész közeli, sőt távoli környékén is. Tihany, Füred, Áracs parasztlházain megtaláljuk a román építészeti elemeket. Finom érzékkel átvették némely itt épült villák is. Balatonfüred gyönyörű román temploma, melyet a pártalan megnyerő erejű Luttor plébános mostanában fejeztet be, mind ennek a stílusnak tovahaladása. Ha Balatonfüred temploma előtt a tér megfelelő román arkádok középpontjakkal épül körül s az előtte átfolyó patakból eleven kis parkot telepítenek belé: ez lesz Magyarország egyik legszébb, mindenestre legbűbajosabb hatású várostere.

Tihanyban visszhangsucsára a Balaton Helyi Költője óriási gót-román-magyar stílusú fogadalmi templomot tervez, melyre kötelesek lesznek áldozni mindazok, akik a tihanyi új királytragédiáért lelkiismereti furdalást éreznek, önmaguk előtt őszintén bevallott bűneik és mulasztásaik arányában. A Balaton Helyi Költője azt a meggyőződését fejezte ki előttünk, hogy e nagyszerű, pártalan fekvésű és arányú fogadalmi templom építésére vete-kedve fogják hozni adományait mindazok, akik a Károly király tragédiájában valamit tettek vagy mentettek, elősegítették vagy hátráltattak, akik bármiről tudtak, vagy akár semmiről nem tudtak, mert mindnyájan sorsbeli részesedők vagyunk. Ott lesz hite szerint az egész, javaiért és előkelőségeért hálás magyar arisztokrácia, a többi kortársak, el egészen az öngigazolását élenként tanúsító zsidó nagytőkék, Gyönyörű építészeti remek lesz.

Egyidejűleg kiépül a part is az előkelőségek villáival, könnyű is már követni József főhercegek áldozatkész idelepedését.

Ugyancsak Magyarország legszebb falujává lehet és kell kiépíteni a legszegénytelenebben elmaradott magyar falut, Tihanyt.

— És ez ugyszólván könnyű is lesz, — szavalta a Helyi Költő lendületesen. — Mert ez a falu a legszebb fekvésű egész Magyarországon, csodás szépségű cickakos vulkánkráter közepén, drága vulkánkehely közepén egy most még elhanyagolt tóval, amely a legszécsöndesebb és legtisztább levegőjű szanatórium parkjának közepén fog ragyogni ki-íjstítva, köpartokkal, szigetekkel.

— A Balaton szigetje taván is sziget lesz?

— Ugy van. S aztán itt a tihanyi külsőpartra Magyarország egyetlen igazi édesvízi tengeri fürdője... Mert megfigyelte-e kérem, hogy ezen a parton még a legnagyobb viharban sem korbácsolódik fel egy szemerényi sár sem, oly tiszta ez, mint a norvég fjordok vize s oly szelíd, hogy nem is tudok neki ezuttal se ellenállani.

S azzal egy fókászertű loccsanással újra elfűn a pompás vízben.

Kávéházakban, vendéglőkben, éttermekben a Magyarorságot kérje

Hozzáfognak az aggteleki cseppkőbarlang második bejáratának áttöréséhez

Hirt adtunk arról, hogy gróf Hadik Jánosnak a trianoni határ utolsó vasúti állomása melletti tornanadaskai kastélyában a háziur elnöke alatt megalakult a „Gömör-Tornai Kárpát-egyesület”. Ismeretes, hogy a két vármegyén át elterülő roppant kiterjedésű aggteleki barlangért nemes versengés folyt az utóbbi 4—5 év óta Borsod-Gömör egyesült vármegyék és Abauj-Torna megye közönsége között.

Az állandó pénzhány miatt a csodás, eddig kilenc kilométeres hosszúságban feltárt aggteleki barlang a mindenkori kormányoknak mindig mostoha gyermeke volt. Csak mintegy két éve, hogy az agilis borsod-gömöri főispán közbenjárására Miskolc város és a testnevelési tanács apródonként folyósított millióiból a barlang belsejében az életveszélyes szakadékokat vasbeton építésű oldalkarokkal és hidakkal látták el. A kereskedelmi minisztérium Putnok Mór képviselő közbenjárására 35 kilométer automobil utat épített ki Putnok vasúti állomástól Aggtelekig, de már az oly égetően szükséges szálloda és étterem felépítése, valamint a barlang villamosvilágítása nem tud létrejönni s tetek helyett évről-évre csak biztató ígéretek kapnak az illetékesek.

Hozzájárul még a barlang megtekintésének nehézségéhez, hogy a 9 kilométeres út után a halálraféradt turista Abauj-Torna megye területén jut ismét napvilágra s itt egy 12 emeletnyi (összesen 360 lépcsőnyi) magasságban fekvő kijáratot kell elérnie, ha nem akarja még egyszer visszafelé i: megenni a földalatt az így már 18 kilométeres utat.

Ez indította az Abauj-tornai érdekeltséget arra, hogy a nagyszerűen fásított jósvavölgyi részben egy fenyves és bükk erdő tisztásán, közvetlen a föld alatt előtörő Stixés Akheron barlangfolyók kifolyása mellett mintegy 80—100 méter hosszúságban áttörök az oldalhegyet, s az így nyerendő új bejáraton könnyebb a turistáknak a barlang megtekintése s a Miskolc-Szin állomásra érkezők is közel jutnak a barlanghoz, s az új bejáraton ugyancsak a barlangfolyók által hajtott turbinák útján villamos világítást kap az egész barlang.

Egy mérnök egész vagyonát áldozza fel az áttörésre

Évtizedek óta tervezi Klein Antal jósvafői molnár és kapagyáros, ezt az áttörést, de kellő tökély hiányában csak az ideán tud ez az életrevaló terv megvalósulni egy fiatal pesti mérnök áldozatkészségéből, aki 45—50 millió öröklött vagyonát áldozza fel a második kijárási áttörésre, mivel a kormány ez ideán egy fillért sem adhat, mert az illető minisztériumok költségvetéseikbe semmit sem állítottak be az aggteleki barlang céljaira.

Más országokban már régen vasut és palotaszzerű szállodák lennének a világ legszebb és legnagyobb cseppkőbarlangja mentén, nálunk pedig Aggtelek barátai áldozatkészségéből kell feltámadni Csonkamagyarország egyetlen természeti ritkaságának.

Gróf Hadik János a jó gazda pontosságával kötötte meg az egyességet az áttörés véghezvitelére a bátoraságáról és vakmerőségéről ismert barlangkutatóval Kaffka Péter mérnökkel (néhai Kaffka László államtitkár és néhai Hegyesi Mari, a Nemzeti Színház egykori nagy művésznőjének fiával. Abban az esetben, ha az áttörés nem sikerül, vagy félbe marad, Kaffka a fáradságos és nehéz munkáért nem követelheti vissza eddig befektetett pénzt a most megalakult Abauj-Tornai Kárpát-egyesületől. Klein Antal személyében segítőtje is akadt Kaffkának, amennyiben Klein Kapagyárában elkészíteti az áttöréshez szükséges vasszerszámokat és mezei vasutakat s ingyen villamáramot és fűtőgépet ad a sziklás tájához. Dobszó mellett ingyen közmunkásokat toboroznak Jósvafő, Perkanpa, Szin és Bodvaszilás községekben, hol több ingyen napsámot ajánlottak fel, mivel Kaffka öröksége előreláthatólag nem lesz elegendő az egész munkálat befizetésére. Ezért kívánatos lenne, hogy egy mindenféle szerszámokkal felszerelt idősebb flukból álló cserkész vagy leventecsapat segítségére menne Kaffka mérnöknek. Eláruljuk, hogy Jósvafő községben 5 fillér egy tojás, 20 fillér egy liter tej, 70 fillér egy kiló hus és csodaszép vidéken, erdőmentén a Jósza folyóban, a közel faluban strandolni is lehet.

Három miniszter — vendég

Nem érdektelen, hogy tavaly három miniszter fűtővendége volt az aggteleki barlangnak, hol a legkiválóbb turistának Walkó La-

jos külügyminiszter bizonyult, aki 2 1/2 óra alatt járta be a 9 kilométeres utat, sőt tovább is ment volna az ugynevezett Pokol torkában levő Csillagvizsgáló torony megtekintésére, de a kísérő főispán nem bírta a gyorslábú miniszter iramát. Utána Rakovszky Iván volt belügyminiszter nézte meg már két ízben is, és mint értesülünk, az ideán is készül oda családjával együtt — lóháton. A harmadik miniszteri látogató Bud János volt, aki a szünidőben minden esztendőben meglátogatja a barlanghoz közel lakó gróf Hadik Jánost. Bud miniszter azonban gyenge turistának bizonyult s hamar kifáradt a csodás alvilág bejárásánál. Mindhárom miniszter el volt ragadtatva a barlang szépségétől és ígéretet tettek, különösen a pénzügyminiszter, de az ígért ígért maradt, s eddig még egy fillért sem adott, noha négy különböző barlangrészt kellene megnyitni, illetve járhatóvá tenni, amivel aztán 14 kilométerre növekednék a gondozott alvilági utak száma.

A legfeljebb, hogy a barlang rendbehozatalához semmiféle költséggel nem járult a földmívelési tárca, pedig a természeti kincsek védelme ehhez a minisztériumhoz tartozik. Eddig egyetlen földmívelésügyi miniszter, sem egyetlen államtitkár nem vett magának annyi fáradságot, hogy legalább megtekintse és halvány sejtelmé legyen a tárcájához tartozó barlangról, mely ezidőszert csonkaországunk egyik legnagyobb természeti csodája.

A közös hálószoba

Mindenekelőtt egy 50—60 szobás szállodára lenne égető szükség most, hogy a posta június óta 20 személyes autóbust állított be Putnok és Aggtelek között a turista forgalom lebonyolítására. Különösen kellemetlen a szállodahiány azoknak, akik alaposan szeretnék megnézni a mesés szépségű barlangot.

Ezidőszert az a helyzet Aggteleken, hogy ha kocsin vagy gyalogosan az esti órákban érkezünk a régi, nagy bejáratnál levő, a 80-as években a gömör-rozsnyói polgárok által épített vályogfalú, padozatlan, primitív berendezésű alacsony építkezésű csehek által lóistállól használt menházhoz: egyetlen 4—6 méteres szoba áll rendelkezésre hálólhelyül mindkét nembeli turisták részére.

Sokszor az a helyzet, hogy 15—20 nő verődik össze Aggteleken, hol aztán a férfiak udvariasságból átengedik a katonák sorban, a földön egymás mellett sorban fekvő, sokszor kétes tisztaságú szalmazsákokat, a férfi turisták meg a cserkészfiúkat pedig az alacsony szénapadláson vagy a bokrok alatt tölti a sokszor hűvös éjszakát. Ha zivatar támad a nyitva lévő, nedves levegőjű barlangba menekülnek s ott várják be az eső elmúlását. A hatvani elszállásolás után eljön a reggel, akkor kiderül, hogy nincs mosdóvíz, mert Aggtelek községnek egyetlen egy kutja van távol a barlangtól, bent a faluban.

Ezek az állapotok a Földtani intézet vezetőségének az ideán is óriási gondot okoztak, mivel nem tudják Aggteleken elszállásolni a szeptember 15-ére a világ minden részéből ideseregülő barlangkutató tudósokat. Már úgy volt, hogy a tudósok számára a barlang bejáratánál katonai sátrakat állítanak fel alólhelyül, azonban Söldes főispánnak buzgó közbenjárásával sikerült kiinni, hogy a putnoki polgári családok fogják a nagyszámú társaságot éjszakára vendégül látni, tehát 35 kilométerre a kongresszus színhelyétől.

A barlang kincsei

Ilyen elhagyatottság mellett szerencse, hogy Aggtelek barátai gömöri szívóssággal akarják rendbehozni a barlangot és legújabb terv szerint a mesés alvilág állatvilágából akarnak gyűjteményt összeállítani néhány példányban a barlangban élő bogarakból, stb. külföldön való eladásra. Figyelemreméltó ez a dolog, mert például a Bükkhegyekben talált vakholójáért két ismert nevű tudós már évek óta perlekedik, hogy kié a közösen talált igen ritka, drága vak bogár, melyet Aggteleken ezrével lehet találni, különösen a barlang fel nem tárt részén. Van a barlangnak a vak bogarakon kívül még egy másik nevezetessége és pedig az olló nélküli, fehér rákok ritka ismeretlen példányai. Ezenkívül van vagy nyolc különbözőfajta csiborogó, nagyszámú, különbözőfajta denérv. Egy komplett gyűjteményt ezekből Fridvalszky János, a kiváló tudós, ajándékozott annakidején a Nemzeti Múzeum állattárának.

Ezekből a különlegességekből összeállított gyűjteményt akarják majd megvételre felajánlani a londoni British Múzeumnak és a berlini zoológiai múzeumnak és a befolyó eladási ár az áttörés költségeihez fog hozzájárulni. Kíváncsok volna, ha az ország és az érdeklődő külföld természetbarátai pénzado mányokkal támogatnák az áttörési munkát. Az adományokat Abauj-torna vármegye Szikszón székelő alispáni hivatala eljuttatja Jósvafőre, miután a Kaffka mérnök vagyona a rudabányai bányászok fizetésére is előreláthatólag kevés lesz. Aggteleknek ha csak egy milliárdot adnának, az ott lévő, építésre

alkalmas kőből és mészből egy nagyszobású vendégházadót építhetnének.

Mint utólagosan értesülünk az aggteleki barlang második bejáratának mérnöki tervét, melyet Kaffka Péter mérnök fáradságos felmérések után szerkesztett meg, rejtélyes módon kicsalták Hadik János gróf nevében Kaffka pesti lakásáról.

Kaffka mérnök feljelentést tett a főkapitányságon az ismeretlen tettes ellen. Gyanúja a trianoni határon a leendő új jósvafői bejárata körül a munkások közt hemzsegető cseh kémek egyikére van. Mivel ez az áttörési terv a megvalósítás stádiumába lépett, nagy riadalmat okozott, a cseh vámörtség tisztjei körében.

Ugyanis a cseh és magyar határ mentén a gróf Andrássy Géza megszállt szűdvári uradalmához tartozó szilicei fensíkon, az ottlévő régi ismert jégbarlang folytatása képen alig egy kilométer távolságra egy cseh vámör, magyar cseppkő után kutatva nagyszerű, körülbelül hét kilométer távolságra a magyar határ felé húzódó 18 nagy termet képező remek, érintetlen fehér, sárga, vörös színbe játszó cseppkő alakulatokat találtak. A csehek attól tartanak, hogy ez természetes folytatása az aggteleki barlangnak s félnek, hogy titkos átjáróul fogják a magyar turisták használni.

Kaffka mérnök egyébként Jósvafőre utazott, hogy az áttörési munkálatot vezesse.

M. M.

Somlyó alkonya

Új mellem a kandallóhoz,
Föl van szítva meleg!
Vénhadt hegyhöz, szép Somlyóhoz
Sohajt im egy friss rege.
Vagnak ebben seregessül
Kiskirályok, rút basák
S mint korszellem, azt keresztül
Hatja ősi butaság.
Nemtője a drága bérnek
Bősz oldalbaragást ér meg,
Fölvisong és elszel,
Nyögven: — El innen, el, el!

Agg Somlyóhegy, melynek vára
Koszorúzza mind e tájt
És a pannon pártíra
Áraszt szerte tünde báj;
Agg Somlyóhegy, melynek lankás
Dombján tűzital fakad
S attól szomor és szorongás
Oszlik-foszlik, szétszakad;
Pátronusra nem találva,
Most itélve lón halálra
S a nemes bottüzet
Lészen utca-kövezet.

Merthogy Bethlen udvarában
Akadott több bölcs tudor,
Kinek nem telst általában
Az ily balga föld-dudor.
A bérre, mint botrány-köre
Sanda ujjal fölmutat
S hevenyén csinál belőle
Balaton, körutat.
Kubikos jó, csakány csattog,
A nemes szírt nyög alattok,
Bomlik és ereje vész,
Elhangatlik, elenyész.

Tőle eb sem búcsúz ottan,
Könny se perdül rajta tán;
Megtöröten, elázottan
Teng az utak hajlatán.
Benne a mult szíve vérzik
S földszurok-üst sístereg:
Eztet, ah, tönkhegynek érzik
Kisisten-ministerek.
A dicső bér porba gördül
S zajló kevelységgel zördül
Hintajuk abroncsa im
A magyar mult ronsain.

Elomlóban volt erősség,
Elomlóban régi vár...
Nymphát nem rejt az erdősség,
Mező és berek sivár.
Ah, a szívek is sivároknak,
Csak kézpénzért dobbanók:
Kiskirályok, kis kijárók
Lakklopánja koppan ott.
Hol Gyulaffy járt és Rózsa.
Nincs poézis, pusztá próza;
Vidám, uri életek,
Somlyók, Isten vételek!

(Jász)

Ernyők gyári árban

Fritz Teréz bécsi ernyőkészítő budapesti fiókjában IV. Petőfi Sándor-u. 7 (Bejárat Pílvax-kör)

Boternyők nagy választékban.